

Niedźwiedź – *Ursus arctos*

Znaki szczególne:

- największy drapieżnik lądowy, niemożliwy do pomylenia z żadnym innym gatunkiem
- porusza się inochoodem, krocząc na zmianę dwiema lewymi lub prawymi kończynami
- charakterystyczny odcisk tylnej kończyny przypomina ślad bosej ludzkiej stopy

Długość ciała:

samce 150–300 cm, samice 150–220 cm

Wysokość w kłębie:

90–150 cm

Masa ciała:

samce 250–500 kg (niekiedy 700 kg), samice 150–300 kg

Okrywa:

sierść ruda, brunatna, czarna lub srebrzysta, gęsta i długa

Inne cechy:

brak dymorfizmu płciowego, choć samce są większe od samic, doskonały węch i słuch, natomiast stosunkowo słaby wzrok, potrafi szybko biegać (nawet 65 km/h), pływać, wspinać się na drzewa i pokonywać najtrudniejsze trasy w szczytowych partiach gór

ZAGROŻENIA

Zagrożenia naturalne:

- poza człowiekiem niedźwiedzie nie mają naturalnego wroga

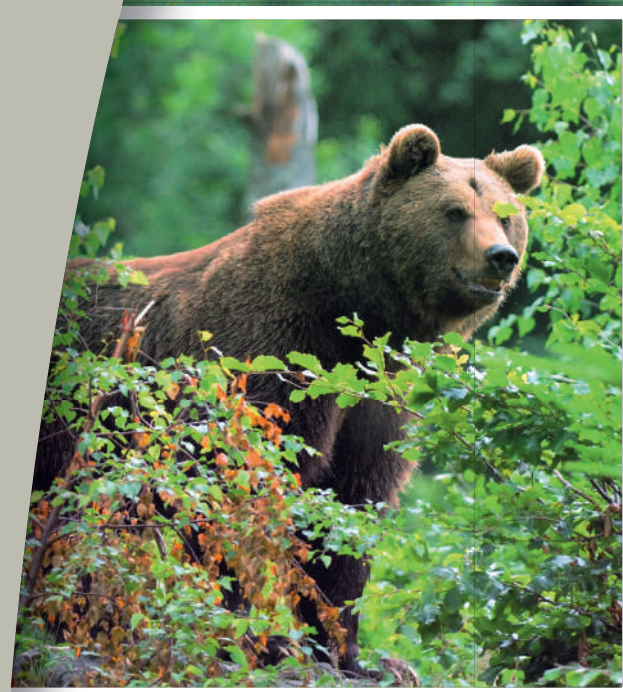
Zagrożenia ze strony człowieka:

- konflikt z człowiekiem wymuszony obecnością niedźwiedzi w sąsiedztwie ludzi – śmieci i resztki pokarmu pozostawiane w terenie oraz w pobliżu osad ludzkich, a nawet w samochodach i budynkach
- odstrzał, kolizje z pojazdami itp. czynniki bezpośrednie, które nie mają aktualnie większego znaczenia
- poważne zagrożenie stanowią czynniki pośrednie obejmujące przekształcenia środowiska, fragmentację kompleksów leśnych, ograniczanie dostępności do wybranych terenów, konkurencję o zasoby pokarmowe, niepokojenie i inne
- zbiór owoców runa leśnego, niekiedy na skalę przemysłową, stwarza dużą konkurencję oraz przyczynia się do niepokoju zwierząt i spychania ich na gorsze żerowiska, co rodzi trudności w gromadzeniu odpowiednich zapasów energetycznych

WYMAGANE DZIAŁANIA

- zapobieganie synantropizacji niedźwiedzi przez ograniczenie zabudowy na terenach i w sąsiedztwie zasięgu występowania niedźwiedzi oraz lokalizowanie komunalnych wysypisk śmieci z dala od kompleksów leśnych
- opracowanie metod postępowania z osobnikami migrującymi poza obszary ostoi oraz postępowanie w przypadkach atakowania ludzi
- minimalizacja konfliktów z człowiekiem, szkód oraz opracowanie systemu odszkodowań
- edukacja społeczeństwa
- tworzenie w wybranych rejonach Karpat rezerwatów i ostoi oraz wydzielenie w nich niezbędnych stref ochronnych
- zabezpieczenie miejsc rozrodu, odpoczynku, żerowania i zimowania poprzez zapewnienie spokoju na terenach stałego przebywania
- zabezpieczenie właściwej przestrzeni życiowej przez powstrzymanie fragmentacji kompleksów leśnych z powodu wyznaczania nowych dróg i szlaków turystycznych, osadnictwo itp.
- utrzymanie i tworzenie korytarzy leśnych umożliwiających migrację zwierząt i utrzymanie różnorodności genetycznej

Niedźwiedź

PODSTAWOWE WIADOMOŚCI

Niedźwiedź zasiedla rozległe lasy nizinne i górskie, zarówno bory iglaste (tajga), jak też żyzne lasy liściaste. Cechuje go duża plastyczność ekologiczna wyrażająca się urozmaiconym składem pokarmu, wykorzystywanym siedliskiem i wielkością arealu osobniczego, który może wynosić 23–500, a w niektórych wypadkach przekraczać 1000 km kwadratowych.

Niedźwiedź jest gatunkiem wszystkożernym o oportunistycznym sposobie żerowania, w zależności od pory roku. W jego diecie znajdują się zwierzęta – od dużych ssaków, jak łosie i jelenie, po drobiazgi wielkości gryzoni, dżdżownic i ślimaków. Chętnie łapie ryby, nie gardzi padliną, ptasimi jajami i miodem. Sporadycznie żywi się pąkami i kłęczkami, trawą, nasionami, owocami i grzybami. W diecie nie brakuje owoców jagód leśnych (maliny, czernicy, brusznicy) oraz pokarmów wysokokalorycznych (np. bukiew, leszczyna). Niekiedy może również wyrządzać szkody w pogłowiu zwierząt hodowlanych i gospodarskich, a także w uprawach rolnych. Ludzi raczej unika – atakuje tylko rozdrażniony lub zachęcony np. karmieniem.

Prowadzą samotniczy tryb życia – wyjątkiem są młode prowadzone przez matki oraz okresowe, wspólne przebywanie samców i samic w okresie rui. Znaną są także zgrupowania niedźwiedzi na szczególnie atrakcyjnych żerowiskach. Na obszarach o niskim zaludnieniu niedźwiedzie są aktywne w dzień, a na obszarach o stałej obecności człowieka są zwierzętami nocnymi. Na zimę zapada w sen zimowy, z którego od czasu do czasu może się budzić. Niedźwiedź przygotowuje sobie legowisko zwane gawrą, których w Karpatach jest kilka podstawowych rodzajów – stanowią je młodniki, jaskinie, dziuple, wiatrowały itp. Rokrocznie jednak część zwierząt nie zapada w sen zimowy.

Ruja trwa przeważnie od kwietnia do czerwca, z nasileniem na przełomie maja i czerwca. U niektórych samic może wystąpić dodatkowa ruja w lipcu, a niekiedy nawet we wrześniu. Porody odbywają się w czasie snu zimowego, od grudnia do lutego. Młode w liczbie 1–3 (maksymalnie 5) i o masie około 500 g rodzą się ślepe i głuche. W ciągu pierwszych tygodni życia karmione są wyłącznie mlekiem matki, która w tym czasie nie pobiera pokarmu. Otwarcie uszu następuje po 14 dniach, a oczu po 30 dniach życia. Młode prowadzone są przez cały rok i następną zimę spędzają w gawrze wspólnie z matką. Niekiedy opieka przedłuża się na kolejny sezon.

ZWIERZĘTA CHRONIONE

Niedźwiedzie brunatne uważane są za największe drapieżniki lądowe na świecie. Pierwotnie, w kilku podgatunkach, zamieszkiwały niemal całą północną półkulę. Europejska populacja, zasiedlająca początkowo cały kontynent, liczy dziś około 6000 osobników, mieszkających głównie na terenie Rosji i północno-wschodniej Skandynawii, w Karpatach oraz nielicznie w Alpach i górskich rejonach Bałkanów. W Polsce na terenie pięciu stałych ostoi żyje około 100 niedźwiedzi. Zasiedlają Beskid Żywiecki, Tatry, Beskid Sądecki, Beskid Niski oraz Bieszczady, przy czym – poza Bieszczadami – ostoje te stanowią jedynie obrzeża dużych siedlisk położonych na terenie Słowacji. Wędrujące osobniki można spotkać również w pozostałych rejonach Karpat, a niekiedy nawet na nizinach. Dawniej niedźwiedzie zasiedlały obszar całego kraju, ale stanowiąc zagrożenie i konkurencję dla ludzi, przetrwały jedynie w najmniej dostępnych rejonach.

Polski Związek Łowiecki